

Mogućnosti održivog razvoja ruralnog turizma Požeško-slavonske županije

Sudarić, Tihana; Zmaić, Krunoslav; Deže, Jadranka; Kristić, Jelena; Bašić Palković, M.

Source / Izvornik: **54. hrvatski i 14. međunarodni simpozij agronoma: zbornik radova, 2019, 163 - 167**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:466517>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-30**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

Mogućnosti održivog razvoja ruralnog turizma Požeško-slavonske županije

Tihana SUDARIĆ, Krunoslav ZMAIĆ, Jadranka DEŽE, Jelena KRISTIĆ, Melita BAŠIĆ PALKOVIĆ

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti, Vladimira Preloga 1, 31000 Osijek, Hrvatska

Sažetak

Cilj ovog rada je utvrditi i istražiti postojeće stanje ruralnog turizma Požeško-slavonske županije te ukazati na mogućnosti i smjernice njegova održivog razvoja. Iako turizam na nacionalnoj razini postaje sve značajnija djelatnost hrvatskog gospodarstva (18,1% udio u BDP), te se prema Izvješću o konkurentnosti putovanja i turizma (2017) nalazi na 32. mjestu (od 136 zemalja svijeta), ruralni turizam u Požeško-slavonskoj županiji pokazuje najlošije indikatore u Republici Hrvatskoj u 2017. godini. Iako trend posjetitelja u promatranom razdoblju (2012-2017) pokazuje rast broja turista, u nacionalnoj strukturi u relativnom iznosu on ima tendenciju pada. Empirijsko istraživanje je pokazalo kako je vrlo slaba zainteresiranost ruralnih turističkih subjekata ka istraživanju o mogućnostima održivog razvoja ruralnog turizma Požeško-slavonske županije (46,15%), radi se o nedovoljnoj ponudi, promociji kao i investicijama. Kako bi se upravljalo osnovnim komparativnim resursima Županije poseban naglasak daje se *managerskim* vještinama vlasnika/nositelja ruralnih subjekata koji trebaju unaprijediti svoje gospodarstvo kroz usavršavanje, informiranje i suradnju kroz vertikalne i horizontalne smjernice kako bi prezentirali svoju destinaciju i svoje gospodarstvo jer ruralni turizam može biti dominantan pokretač ekonomskih i društvenih blagodati ruralnog prostora.

Ključne riječi: održivi razvoj, ruralni turizam, Požeško-slavonska županija

Uvod

Požeško-slavonska županija ima dobre prirodne uvijete za razvoj ruralnog turizma. Ruralni turizam mogao bi imati znatno veće značenje od one koju ostvaruje. Prema autorima Marušić i sur. (2004) održivi razvoj u turizmu podrazumijeva sposobnost turističke destinacije da ostane u ravnoteži s okruženjem, odnosno sposobnost da ostane konkurentna na tržištu usprkos pojavi novih i manje posjećenih destinacija te da privuče podjednako posjetitelje koji se vraćaju i one koji dolaze prvi puta. Požeško-slavonska županija ima potencijala u održivom ruralnom razvoju koji polazi od ideje da je naslijeđen i sačuvan tradicijski način života i rada moguće transformirati u razvojni resurs (Čavrak, 2003). Naime, ruralni turizam u Republici Hrvatskoj može postati jedna od glavnih determinanti razvoja u marginaliziranim područjima. Razvoj turističke ponude, privlačan ulagačima i koji koristi jedinstveni lokalni potencijal, ima značajan utjecaj na rast bruto domaćeg proizvoda i zaposlenost (Demonja, 2014). Prema autorima Bartoluci i sur. (2015) dosadašnji razvoj ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj bio je uglavnom prepušten individualnoj poduzetničkoj inicijativi i oskudnim izvorima financiranja pa se stihijski razvila heterogena i usitnjena turistička ruralna ponuda temeljena na različitim vrstama i specifičnim oblicima turizma. Osnovna ograničenja za razvoj ruralnog turizma su financijska sredstva, odnosno novi kapital za daljnja ulaganja. Radna snaga, zbog neodgovarajuće dobne strukture i obrazovanja, jedan je od ograničavajućih faktora razvoja. Cilj nositelja turističkog gospodarstva i obitelji je da se članovi educiraju u specifičnim znanjima, kao što je marketing i osmišljavanje marketinških strategija te poznavanje procesa prijave na EU projekte (Zrakić i sur., 2015). Dugoročni razvoj ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj treba se temeljiti na načelima održivosti: načelu ekološke održivosti, sociokulturne i ekonomske održivosti. Primjena tih načela osobito je važna u ruralnom turizmu, koji bi trebao postati pokretač turističkog razvoja kontinentalne Hrvatske. Usklađenim djelovanjem načela održivosti u ruralnom turizmu može se osigurati dugoročni razvoj turizma kontinentalnog dijela Hrvatske koji svoj identitet gradi na kumulativnim

atrakcijama prirodnih, sociokulturnih i ekonomskih resursa (Bartoluci i sur., 2016).

Materijal i metode

Istraživanje o mogućnostima i smjernicama održivog razvoja ruralnog turizma Požeško-slavonske županije provodi se na temelju podataka Nacionalnog kataloga „Ruralni turizam Hrvatske“ (Mandić i sur., 2015) koji daje pregled i osnovna obilježja ruralnih subjekata u Republici Hrvatskoj po županijskoj osnovi. U Požeško-slavonskoj županiji registrirano je 13 ruralnih turističkih subjekata a empirijsko istraživanje obuhvatilo je 7 ispitanika, odnosno 53,85% nositelja gospodarstva. U istraživanju je upotrijebljen visoko strukturirani kvantitativni upitnik koji je proveden CATI-metodom (Computer Assisted Telephone Interviewing) telefonskog intervjuiranja ili elektroničkom poštom ovisno o želji ispitanika. Ispitivanje je provedeno u ožujku 2018.godine. Anketni upitnik sadržavao je 83 pitanja zatvorenog tipa podijeljenih u nekoliko skupina koja su se odnosila na socio-demografska obilježja ispitanika, obilježja turističkih ruralnih objekata, procjenu turističke atraktivnosti okruženja, motive i uspješnost poslovanja, kao i viziju budućeg poslovanja. Istraživanje je temeljeno na analizi primarnih i sekundarnih izvora podataka, a metode sinteze i deskripcije primijenjene su u interpretaciji dobivenih rezultata i formiranja zaključaka.

Rezultati i rasprava

Konkurentnost hrvatskog gospodarstva mjerena Globalnim indeksom konkurentnosti (GCI) prema posljednjem izvješću (2017/18) ocjenjen je 74. pozicijom od 137 zemalja. Mjerenje konkurentnosti provodi svake godine Svjetski gospodarski forum (WEF) te izrađuje izvješće o globalnoj konkurentnosti svjetskog gospodarstva. Republika Hrvatska prema indeksu GCI stagnira posljednjih deset godina. U svim stupovima konkretnosti Republika Hrvatska bilježi stagnaciju ili pogoršanje. Međutim turizam postaje izrazito značajna i dominantna djelatnost hrvatskog gospodarstva. Prema Izvješću o konkurentnosti putovanja i turizma iz 2017. godine, Republika Hrvatska se nalazi na 32. mjestu u konkurenciji 136 zemalja svijeta. Indeks se sastoji od ukupno 14 stupova: poslovno okruženje, zaštita i sigurnost, zdravlje i higijena, ljudski kapital i tržište rada, spremnost informacijske i komunikacijske tehnologije, prioritetno sektora turizma i putovanja, međunarodna otvorenost, cjenovna konkurentnost, ekološka održivost, infrastruktura zračnog prometa, kopnena i lučka infrastruktura, infrastruktura turističkih usluga, prirodni resursi te kulturni resursi i poslovna putovanja. Prema podacima Hrvatske gospodarske komore udio turizma u BDP u 2016. godini je 18,1% te se može zaključiti kako je turizam vrlo značajna djelatnost ali isto tako da je Republika Hrvatska zemlja koja je ovisna o turizmu (npr. prosječni udio turizma u EU je 2,1% BDP). U 2017. zabilježeno je 17,4 milijuna turista koji su ostvarili 86,2 milijuna noćenja u turističkim smještajnim objektima. U strukturi ukupno ostvarenih dolazaka turista, 89% čine dolasci stranih turista, a 11% dolasci domaćih turista (www.dzs.hr). U kontinentalnom turizmu došla su 2.294 482 turista, odnosno 13,2% ukupnih dolazaka koji su ostvarili 4.247 515 noćenja.

Požeško-slavonska županija je po broju dolazaka turista i noćenjima, najlošije rangirana u Republici Hrvatskoj, odnosno na posljednjem je mjestu u turističkoj djelatnosti iako posjeduje prirodne ljepote i znamenitosti, te specifičnu bio raznolikost. Požeško-slavonsku županiju u 2017. godini posjetilo je samo 13.284 turista, što je 0,6% od posjeta turista u cijeloj kontinentalnoj Hrvatskoj. Noćenja je ostvareno 0,72% od ukupnog broja noćenja kontinentalne Hrvatske, odnosno 30.611 noćenja. Statistika, osim što pokazuje jako loše ostvarenje dolazaka turista i noćenja, pokazuje i da čak 72,7 % noćenja čine domaći gosti.

Tablica 1. Dolasci i noćenja u razdoblju od 2012. do 2017.godine u Požeško-slavonskoj županiji

Godina	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Dolasci ukupno	8.801	9.835	9.890	10.284	11.652	13.284
Noćenja ukupno	19.299	22.376	24.733	24.356	25.917	30.611
Strani gosti dolasci	-	-	1.794	2.241	2.928	3.627
Strani gosti noćenja	-	-	4.833	5.122	6.335	8.667
Domaći gosti dolasci	-	-	8.096	8.043	8.726	9.657
Domaći gosti noćenja	-	-	19.900	19.234	19.582	21.944

Izvor: DZS (2013, 2014, 2015, 2016, 2017)

U Tablici 1. prikazani su dolasci i noćenja turista u Požeško-slavonsku županiju, te udio stranih i domaćih gostiju. Iako trend dolazaka i noćenja turista raste, udio turista u ukupnom broju opada. Prosječan broj noćenja po turistu u Požeško-slavonskoj županiji je 2-3 dana, dok je na razini kontinentalne Hrvatske 1-2 dana. U radu je provedeno empirijsko istraživanje kako bi se identificirala osnovna problematika, održivost i buduće perspektive razvoja ruralnog turizma Požeško-slavonske županije, dok su specifični ciljevi:

- utvrditi čimbenike atraktivnosti ruralnog područja
- utvrditi motive bavljenja ruralnim turizmom
- utvrditi važnost pojedinih afirmativnih činitelja u poslovanju
- utvrditi vrstu i odgovarajuće smjernice promotivnih aktivnosti

U Tablici 2. opisan je uzorak prema socio-demografskim obilježjima ispitanika kao i specifičnostima ruralnog subjekta. U istraživanju su ispitivani isključivo vlasnici ruralnih objekata jer su jedino donosioci odluka mogli dati odgovarajući odgovor. Veliki je udio onih koji nisu željeli sudjelovati u ispitivanju (46,15%).

Tablica 2. Opis uzorka

Obilježje	Struktura
Spol ispitanika	
Muški	42,86 %
Ženski	57,14 %
Obrazovna struktura ispitanika	
Visoka i viša stručna sprema	28,57 %
Srednja stručna sprema	71,43 %
Vrsta djelatnosti	
Osnovna djelatnost	43 %
Dopunska djelatnost	57 %
Upisani u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava	86%
Ostvarili nacionalnu potporu	43%
Ostvarili potporu iz EU fondova	14%

Izvor: empirijsko istraživanje, 2018

Prema socio-demografskim obilježjima ispitanika, prevladava srednja stručna sprema (71,43%) koja je prema Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije i nacionalni prosjek u Republici Hrvatskoj (54,8% stanovništva je srednje stručne spreme). Prema dobnoj strukturi 62% ispitanika nalazi se u dobnoj skupini od 45 do 65 godina. Najmlađi vlasnik ruralnog objekta ima 37, a najstariji 78 godina. Najučestaliji oblik registracije je poljoprivredno gospodarstvo (86,2%), a preostalih 13,8% su registrirani kao drugi oblici registracije. Rezultati istraživanja pokazuju kako je mal udio onih koji su ostvarili nacionalnu potporu (43%) ili potporu preko fondova Europske unije (14%). Zanimljiva je činjenica da su svi vlasnici/nosioci ruralnih objekata u Požeško-slavonskoj županiji započeli bavljenje ruralnim turizmom sa vlastitim financijskim sredstvima i kapacitetima kojim su raspolagali. Većina ispitanika smatra da njihov objekt okružuje zdrava klima, zrak i voda, te da je buka zanemariva. Isto tako, smatraju da ih okružuje

očuvana priroda i slikovit krajolik te da potencijalni gosti imaju vrlo dobre uvjete za rekreaciju, razonodu i posjete znamenitostima, čemu u prilog ide i dobra cestovna povezanost. U istraživanju, svi ispitanici tvrde da se bave tim poslom jer uživaju u tome što rade te da im novac nije bio glavni motiv za početak. Mali je broj onih koji su krenuli s poslovanjem da bi osigurali zaposlenost svojoj djeci, a nijedan nije izjavio da se počeo baviti turizmom jer je uočio dobar primjer u praksi/okruženju. Gotovo svi ispitanici naveli su da su zadovoljni svojim poslovanjem, a samo jedan ispitanik je naveo da planira zatvoriti gospodarstvo. Neovisno o njihovu zadovoljstvu, tvrde da se mladi ne žele nastaviti baviti njihovim poslom. Čak 71% ispitanika smatra da nailaze na velike zakonske i administrativne prepreke. Interakcija, komunikacija i prezentiranje gospodarstva izrazito je važan činitelj u razvoju ruralnog turizma. Vidljivost gospodarstva ogleda se u oglašavanju i informiranju web stranicama, letcima, brošurama, katalozima, usmenim priopćenjem, ali i identifikacijom novih trendova oglašavanja, odnosno atraktivnih on-line lanaca kupovine, kao i sve većim i brzo rastućim prijenosom informacija društvenim mrežama. Prema rezultatima istraživanja promocija od usta do usta je najzastupljeniji vid promocije (25%), promocija preko web stranica i društvenih mreža 20%, dok je najmanje zastupljeno oglašavanje medijima, prigodnim letcima i slično, kao i promocija gospodarstava na sajmovima (15%). Zanimljivo je kako 28% ispitanika na svom ruralnom objektu ne nudi uslugu prehrane ili nisu registrirani za ponudu hrane, dok prigodne suvenire kao obilježja Požeško-slavonske županije ili ponude gospodarstva također kod većine ispitanika (71%) nije bilo moguće kupiti. Može se zaključiti da se radi o neodgovarajućem poslovanju, poduzetničkim vještinama kao i međusobnoj suradnji.

Zaključak

Požeško-slavonska županija je naj *ne*-posjećenija županija u Republici Hrvatskoj, te iako ima pozitivan trend u dolascima i noćenju turista njen relativni udio u nacionalnim okvirima ima trend pada. Vrijednost resursa i atraktivnost prostora Požeško-slavonske županije služi kao temeljno polazište za razvoj turizma. Iako se Požeško-slavonska županija posljednjih nekoliko godina u turističkom smislu razvija uzlaznom putanjom, potreban je veći angažman i rad svih subjekata u turizmu da bi se postigla što bolja destinacijska prepoznatljivost. Poseban naglasak je na *managerskim* vještinama vlasnika/nositelja ruralnih subjekata koji se trebaju usavršavati, informirati i surađivati kroz vertikalne i horizontalne vidove kako bi prezentirali svoju destinaciju i svoje gospodarstvo i kako bi bili „*pristupni*“ u nacionalnim okvirima. Ekonomska i društvena dobit koja se stvara brendiranjem destinacije je velika, jer se time čuva i promiče vlastiti identitet i tradicija, a samim tim poboljšava se kvaliteta življenja. Netaknuta priroda, miran kraj, bogata povijest, tradicija i kultura, temelji su na kojima bi se trebao razvijati budući brend Požeško-slavonske županije (Sudarić i sur. 2018). Promocija nacionalne baštine i tradicije, kreira svijest o identitetu, te se stvara bogatija turistička ponuda, mogućnosti zapošljavanja, imidž destinacije kao i promjene u strukturi gostiju/posjetitelja. Cijelo društvo ima koristi od takve turističke ponude, jer ruralni turizam može biti pokretač održivog razvoja ruralnog prostora.

Literatura

- Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M. (2015). Mogućnosti održivog razvoja ruralnog turizma u Kontinentalnoj Hrvatskoj. *Acta Turistica*. 27 (2): 191-219.
- Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M., (2016): Pretpostavke održivog razvoja ruralnog turizma u Kontinentalnoj Hrvatskoj. *Acta Economica et Turistica* 1(2):113-212.
- Bašić Palković M. (2018). Održivost i buduće perspektive razvoja ruralnog turizma Požeško-slavonske županije, Diplomski rad, Poljoprivredni fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek
- Čavrak V. (2003). Održivi razvoj ruralnog područja Hrvatske, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu 1:61-77.
- Demonja D. (2014): Pregled i analiza stanja ruralnog turizma u Hrvatskoj. *Sociologija i prostor*. 52(198):69-90.
- Mandić I., Horvat M., Šimunković M., Elez L., Jeremić J., Dražić M. (2015). Ruralni turizam Hrvatske, Nacionalni katalog, Krešić-Jurić L., Rajković V. (ur.), Zagreb: Hrvatska gospodarska komora, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske 38-174.
- Marušić M., Prebežac D., (2004). Istraživanje turističkih tržišta, Zagreb, Adeco.

- Sudarić T., Zmaić K., Kranjac D. (2018). Ekonomski preduvjeti života u Slavoniji i Baranji, Zbornik radova: Globalizacija i regionalni identitet: Sudbina otvorenih granica, Filozofski fakultet u Osijeku, Osijek, 152-165.
- Zrakić M., Grgić I., Batelić K., Tomić M., Mesić Ž., Gugić J. (2015). Mogućnosti i ograničenja razvitka agroturističkog gospodarstva – studij slučaja u Istri. *Agroeconomia Croatica* 5(1):66-74.

Possibilities for sustainable development of rural tourism in Požega-Slavonia County

Abstract

The aim of this paper is to determine and analyse the current situation of rural tourism Požega-Slavonia County and to point out the opportunities and guidelines for its sustainable development. Although tourism at the national level is becoming increasingly important activity of the Croatian economy (18.1% share in GDP), and according to the *Report on the competitiveness of the travel and tourism* (2017) is located on the 32nd (of 136 countries), rural tourism in Požega-Slavonia County shows the worst indicators in the Republic of Croatia. Although the trend of visitors in the observed period (2012-2017) shows an increase number of tourists, in the national structure it tends to decline. Empirical research has shown that the very lack of interest in rural subjects are to this study (46.15%), also there are insufficient rural supply, not appropriate promotion and lack of investment. Emphasis is on the management skills of the rural facility owner who need to improve their economy through training, information and cooperation through the vertical and horizontal directions in order to present their destination and its economy because rural tourism can be a dominant driver of economic and social benefits of rural areas.

Key words: sustainable development, rural tourism, Požega-Slavonia County